

КЕЛГИЛЕ, ОКУЙБУЗ!

Мугалимдерди даярдоо
боюнча колдонмо

Модуль 1.
Тыбыштык кабыл
алуу
Модуль 2.
Алфавит менен
таанышуу

[Type here]

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Министерство
образования и науки
Кыргызской Республики

ТРЕНИНГДИН ПРОГРАММАСЫ

БИРИНЧИ КҮН

8.30 - 9.00

9.00 – 9.15

9.45 – 10.00

10.00 – 10.15

10.15 – 11.00

11.00 – 12.00

12.00- 13.00

13.00 – 14.00

14.00 – 15.30

Тренингдин катышуучулары менен таанышуу жана каттоо.

USAID дин «Келгиле окуйбуз» долбооруна киришүү, тренингдин программасы менен таанышуу

Сессия 1 Окуунун негизги көндүмдөрү. Видео

Кофе-брейк.

Сессия 2 «Окууга чейин, окуу учурунда жана окуудан кийин» принциптери.

Сессия 3. «Тыбыштык кабыл алуу» модулуна киришүү.

Түшкү тамак.

Сессия 4. Тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүн кантип өрчүтүү керек?

Сессия 5. Тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүн өрчүтүү боюнча практикалык көнүгүүлөрдү топ менен иштөө.

Кофе-брейк.

15.30 – 15.45

15.45 – 16.15

16.15 – 16.45

16.45 - 17.00

Сессия 6. Тыбыштык абыл алуу көндүмдөрүн баалоо.

Сессия 7. Сабакка байкоо жүргүзүү.

Суроо – жооптор.

ЭКИНЧИ КҮН

8.30 – 9.00

9.00 – 9.30

9.30 – 10.30

Катышуучуларды каттоо

Биринчи күн учурундагы иш боюнча рефлексия жана кайтарым байланыш.

Сессия 1. Окуу формалары: Моделдик, Биргелешкен, Башкарылуучу жана Өз алдынча окуу. Видео

Кофе-брейк.

10.30 – 10.45

10.45 – 11.45

11.45 – 12.15

Сессия 2. Алфавит менен таанышуу жана чечмелеп окуу.

Сессия 3. Алфавитти жана декодированиге (чечмелеп окууга) кантип үйрөтүү керек. Окуучулардын кабыл алуу түрлөрү

Түшкү тамак.

12.15 – 13.00

13.00 – 14.00

14.00 – 15.30

Сессия 4. Алфавитти чыгармачылык ыкма менен үйрөтүү.

Сессия 5. Афавитти жана чечмелеп окууга үйрөтүү боюнча практикалык көнүгүүлөрдү топ менен иштөө.

Кофе-брейк.

15.30 – 15.45

15.45 – 16.15

16.15 – 16.45

16.45 – 17.00

Сессия 6. Алфавитти билүүсүн баалоо.

Сессия 7. Мектептерди кыдыруу (сабактарга байкоо жүргүзүү) боюнча график түзүү
Уюштуруу суроолору

БИРИНЧИ КҮН

Саламдашуу, таанышуу

USAID'дин «Келгиле окуйбуз» долбооруна киришүү

Сессия 1. Китеп окуунун базалык көндүмдөрү. Үйрөтүүчү видео.

Сессия 2. «Китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда жана китеп окугандан кийин» ыкмасы.

Сессия 3. Тыбыштык кабыл алууга киришүү.

Сессия 4. Тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүн кантип өрчүтүү керек?

Сессия 5. Практикалык көнүгүүлөрдү топ менен иштөө.

Сессия 6. Тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүн баалоо.

Сессия 7. Сабакка байкоо жүргүзүү.

Суроо - жооптор.

Саламдашуу, таанышуу

Убакыт: 30 мүнөт

Керектүү ресурстар: түстүү стикерлер, флипчарттар, маркерлер

Саламдашуу сессиясы төмөнкү этаптардан турат:

- Саламдашуу
- Таанышуу
- Тренингдин эрежелери тууралуу келишим

Саламдашуу

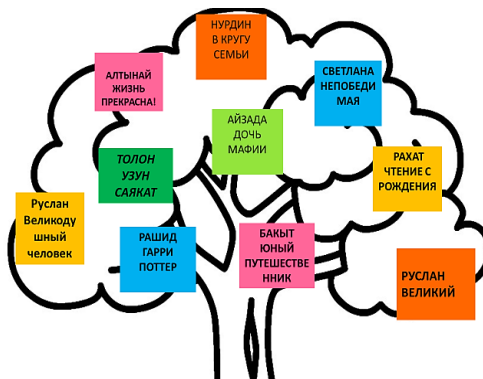
Тренер катышуучулар менен саламдашып, өзүн тааныштырат:

«Саламтсыздарбы, урматтуу тренингдин катышуучулары. Биз сиздерди китеп окууну үйрөтүүнүн усулдарын жакшыртуу боюнча башталгыч класстын мугалимдерине арналган тренингде саламдашып жатканыбызга өтө кубанычтабыз. Тренинг «Келгиле окуйбуз» сапаттуу окуу долбоорунун алкагында уюштурулду. Тренингдин программасы беш модулдан турат, алар: тыбыштык кабыл алуу, алфавит менен таанышуу, сөз байлыгы, шар окуу жана окуганын түшүнүү. Бүгүн биз сиздер менен «Тыбыштык кабыл алуу» деген модуль боюнча иштейбиз. Бирок адегенде тренингдин негизги бөлүгүнө өтөөрдөн мурда, келгиле сиздер менен жакыныраак таанышып алабыз.

Таанышуу

Тренер доскага же дубалга бактын сүрөтү тартылган флипчартты илип, катышуучуларга стикерлерди таратып, стикерлерге өздөрүнүн аттарын жана алар (тренингдин катышуучулары) тууралуу болушу мүмкүн деген китептин атын жазууну сурайт. Мындан кийин тренер ар бир катышуучуга доскага/дубалга чыгуусун сурап, стикерин бакка илип, стикерде жазылганды үн чыгарып окуп берүүсүн сурайт.

Ушундай жол менен катышуучулар бири-бири менен таанышышат: бири-биринин аттарын, ал эми китептин аталышынан адамдын мүнөзүн билишет.

Катышуучуларды тааныштырып жатканда тренер түшүндүрмө суроолорду бере алат. Мисалы, эгер китептин аталышы абдан кызыктуу болсо, анда катышуучуга китептин мындай аталышы эмне менен байланышкан, катышуучу эмнеге өзүнүн жашоосун мындай китептин аталышы менен байланыштырат.

Тренингдин эрежелери жөнүндө келишим

Катышуучулар бири-бири менен таанышкандан кийин, тренер баардык окуучуларды эки күндүк тренинг учурунда топтун иштөө эрежелерин иштеп чыгууну сурайт. Тренер баардык эрежелерди флипчартка жазып, аны керек кезде эрежелер тууралуу эстеп туруу үчүн жакшы көрүнгөн жерге коёт.

Төмөндө эрежелердин мисалы келтирилген:

- Кечикпей убагында келүү.
- Мобилдик телефонду өчүрүү.
- Активдүү катышуу.
- Бири-биринин сөзүн бөлбөө.
- Бири-бирине сылык мамиле жасоо, урматтоо.

Долбоорго киришүү

Өткөрүү убактысы: 45 мүнөт

Ресурстар: Power Point презентациясы

Бул жерден тренер №1 “Долбоорго киришүү” презентациясын колдонот.

СЕССИЯ 1. КИТЕП ОКУУНУН БАЗАЛЫК КӨНДҮМДӨРҮ

Өткөрүү убактысы: 45 мүнөт

Сессиянын башында «Китеп окуунун базалык көндүмдөрү» видеосу колдонулат.

17 мүнөткө созулган видео презентациялангандан кийин, катышуучуларга төмөндөгү презентация сунушталат.

«Китеп окуунун базалык көндүмдөрү» ыкмасын презентациялоо

Өткөрүү убактысы: 30 мүнөт

Презентациянын максаты: китеп окуунун базалык көндүмдөрүнүн жалпы концепциясын көрсөтүү – алардын аныктамасы жана бири-бири менен болгон өз ара байланышы.

«Китеп окуунун базалык көндүмдөрү» презентациясы

 Окуунун негизги көндүмдөрү	Окуучулар ийгиликтүү окурман болушу үчүн окурмандык компетенттүүлүктүн түзүлүштүк элементтери болуп эсептелген окуунун беш көндүмүнө ээ болушу керек. Тыбыштык кабыл алуу Алфавит менен таанышуу Сөз байлыгын кеңейтүү Шар окуу Окуганды түшүнүү
1-модуль. Тыбыштык кабыл алуу - Тыбыштык кабыл алуу – бул тилдеги түрдүү тыбыштарды уга билүү жана ар кандайча өзгөртө билүү. - Тыбыштык кабыл алуу жана алфавит менен таанышуу бири-биринен айырмаланаарын баса белгилеп кетүү керек, анткени биринчиси жазуу менен байланышпай, толугу менен угуу компоненти болуп саналат. - Тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрү окууга үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк берген пайдубал болуп саналат. Тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүн атайын окутуунун натыйжасында үйрөнгөн балдар өздөрүнүн окуу көндүмдөрүн олуттуу түрдө жакшыртканын изилдөөлөр көрсөттү.	2-модуль. Алфавит менен таанышуу - Алфавит менен таанышуу – бул окуунун баштапкы түзүмдүк элементтеринин бири. Башкача айтканда, алфавит менен таанышуу – бул тамгалар менен тыбыштардын ортосундагы өз ара байланышты иликтеп үйрөнүү. Мисалы, тамганы көрсөткөндө, окуучулар аны таанып, тиешелүү тыбышты айтышат. - Тыбыштык-тамгалык байланышты түшүнбөй туруп, окууга үйрөнүү мүмкүн эмес. Мындай байланыш китеп окуу боюнча бардык окуу программаларынын маанилүү компоненти болуп саналат, анткени ал окурмандарга жазуу түрүндө берилген жаңы сөздөрдү таануу үчүн курал катарында кызмат кылат.
3-модуль. Шар окуу - Шар окуу – бул сөздөрдүн маанисин түшүнүп, тиешелүү деңгээлде көркөм окуп, сезимдерди, эмоцияларды туура бере билүү же басымды тиешелүү сөзгө же фразага коюу менен тез окуу жөндөмдүүлүгү. - Шар окуу көндүмдөрүнө үйрөтүү буларды өзүнө камтыйт: башкарып окуу, анда окуучулар болгон каталарды оңдой турган жана кайтарым байланыш бере турган кимдир-бирөөгө үн чыгарып окушат; ошондой эле өз алдынча окуу, ал окуучулардын үн чыгарбай, ичинен окуусун билдирет. - Шар окуган окуучуларда жаңы сөздөрдү таануу, ылдам, так жана көркөм окуу, ошондой эле окуганын жакшылап түшүнүү жөндөмдөрү жакшы өнүккөн болот.	4-модуль. Сөз байлыгын кеңейтүү - Сөз байлыгы окуучуларга сөздөрдү тааныганга жана түшүнгөнгө жардам берет. Сөз байлыгын өстүрүү жана жаңы сөздөр менен тынымсыз иштөө окуу боюнча жетишкендиктерди жогорулатууда маанилүү роль ойнойт. Ага багытталган атайын окутуу абдан натыйжалуу болгондугуна карабастан, сөз байлыгын толуктоонун ар кандай түз жана кыйыр усулдарын колдонуу да маанилүү. - Жөнөкөй көнүгүүлөргө караганда мазмуну бай өзгөчө тексттерди колдонуу сөз байлыгын бир топ натыйжалуу өстүрүүгө жардам берет. Сөз байлыгын өстүрүүнүн натыйжалуу усулдары сөздөрдүн маанисинин жана сөздөрдүн ортосундагы байланышты аныктоону камтыйт.

5 - модуль. Окуганын түшүнүү

- Окуганын түшүнүү – бул окурмандын, тексттин жана мазмундун ортосундагы өз ара татаал байланыш. Ал сөздөрдү таануунун жана кепти түшүнүүнүн натыйжасы болуп саналат. Окуганын түшүнүү көндүмүнө сапаттуу окутуу окуучулардын жекече өзгөчөлүктөрүн жана муктаждыктарын эсепке алат. Мугалимдер шар окууга үйрөтүүнүн, буга чейинки алган билимдерин активдештирүүнүн, сөз байлыгын өстүрүүнүн, окуучуларды шыктандыруунун жана окуучулардан текстке байланыштуу суроолорго мазмундуу жооп алуунун эсебинен аларга окурмандык компетенттүүлүгүн жогорулатууга жардам берет.

СЕССИЯ 2. «КИТЕП ОКУУГА ЧЕЙИН, КИТЕП ОКУУ УЧУРУНДА ЖАНА КИТЕП ОКУГАНДАН КИЙИН» ЫКМАСЫ.

Өткөрүү убактысы: 45 мүнөт.

Көнүгүүнүн максаты: китеп окууга үйрөтүүдө ыкманын стратегиясын жана максатын көрсөтүү. Сессия катышуучулардын мурда алган билимдерин актуализациялоо (эске салуу) менен башталат.

Тренер үчүн эстетикч

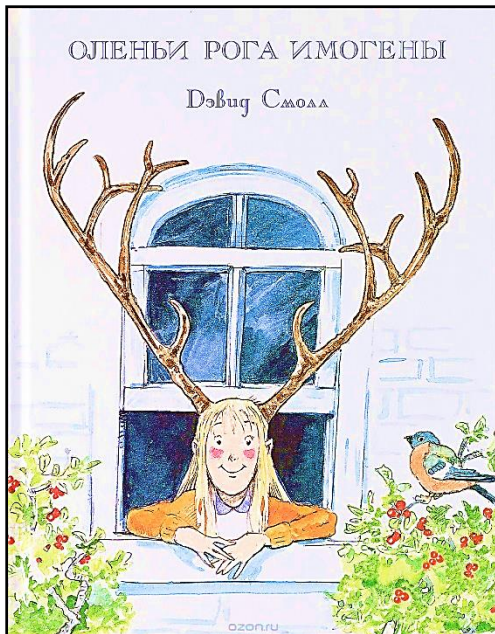
Мурда алган билимдерди актуализациялоо – бул жаңы материалды активдүү өздөштүрүүгө негиз даярдоо, б.а. буга чейин алган билимин ошол учурда актуалдуу кылуу үчүн мурда ээ болгон тренинг катышуучусунун билимин, шыктарын жана тажрыйбаларын калыбына келтирип, эске салуу.

«Үн чыгарып окуу» көнүгүүсү.

Өткөрүү убактысы: 30 мүнөт

Максаты: бул тема боюнча мурда алган билимдерин актуализациялоо максатында китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда жана китеп окугандан кийин иштөө техникаларын көрсөтүү.

Ресурстар: китеп, «Чыгарманын картасы» («Чыгарманын картасы», №1 тиркемесин карагыла), «Китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда жана китеп окугандан кийин» ыкмасын презентациялоо.

Ар бир кадам боюнча көрсөтмөлөр:

Үн чыгарып окуу үчүн тренер Дэвид Смоллдун «Имогенанын бугу мүйүзү» («Оленьи рога Имогены») чыгармасын колдонот.

Тренер катышуучуларга кайрылып, ал азыр үн чыгарып окуп бере турган китепти кунт коюп угууларын өтүнөт. Окуу учурунда тренер китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда жана китеп окуудан кийин колдоно турган техникаларга көңүл бурууларын суранат.

Тренер:

- Урматтуу катышуучулар, китептин мукабасына көңүл бургула. Мында эмненин сүрөтү тартылган?
- Бул китеп эмне же ким жөнүндө болот деп ойлойсуңар? Китептин аталышы силерге эмнени билдирет?
- Силердин көз карашыңар боюнча, эмне үчүн кыздын башында мүйүз бар? Кыздын маанайы кандай экендигине көңүл бургула.

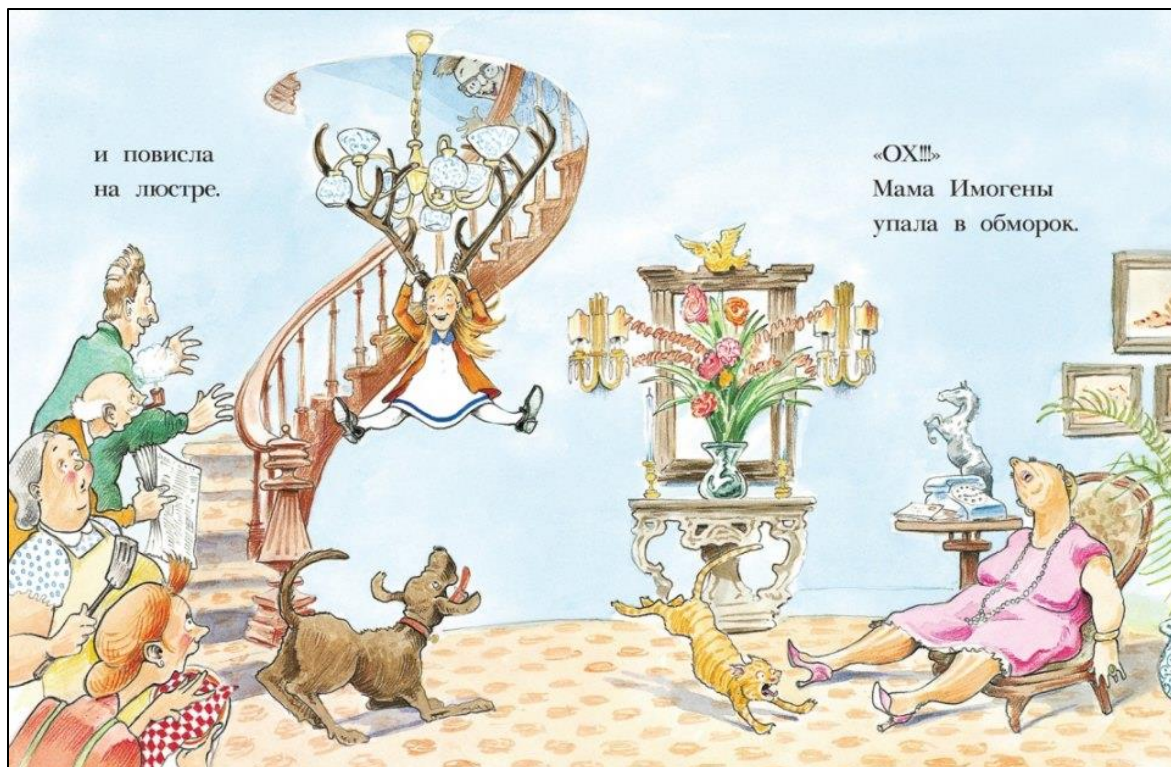
Кыздын төбөсүнө мүйүздүн өсүп чыгышына эмне себеп болду?

- Төбөсүндө мүйүзү бар кыз кандай окуяларга туш болушу ыктымал деп ойлойсуңар?

Андан кийин тренер китептин бетин ачат да, андагы сүрөттөрдү бардык катышуучулар көрүп тургандай кылып кармап, үн чыгарып окуйт.

Имогенанын энеси биринчи жолу эси ооп калган сүрөт көрсөтүлгөн бетке келгенде, тренер токтойт да, катышуучуларга кайрылып төмөндөгүлөрдү берет:

- Эмнеге Имогенанын энесинде мындай реакция болду деп ойлойсуңар?

Катышуучулардын жоопторун уккан соң, тренер китеп окууну андан ары улантат. Имогена уктаганга кеткен бетти окугандан кийин тренер катышуучуларга кайрылып, андан ары эмне болоору тууралуу алардын божомолдору менен бөлүшүп кетүүсүн жана эмне үчүн андай ойлоп жатышканын түшүндүрүп берүүсүн сурайт.

Китепти андан ары окуп, тренер акыркы беттин алдында тыныгуу жасайт да, катышуучуларга кайрылып, төмөндөгү суроону узатат:

- Окуя кандайча аяктайт деп ойлойсуздар?

Андан соң тренер Имогена тоостун (павлиндин) куйругу менен тартылган бетти ачат.

Андан кийин тренер катышуучулардын божомолдоруна кайрылып, төмөндөгү суроолорду сурайт:

- Силердин кайсы божомолуңар туура чыкты?

- Силердин көз карашыңар боюнча, чыгарманын негизги идеясы эмне? Автор эмне жөнүндө айткысы келген?

Андан ары тренер катышуучуларга «Чыгарманын картасы» формасын таратып, аны толтурууну сурайт. Тренер «Чыгарманын картасы» менен окуучу сюжетти калыбына келтире аларын жана оозеки айтып берүүгө, жазуу ишине, чыгармачылык тапшырмаларды ж.б. иштерди аткарууга жардам берерин түшүндүрөт.

Толтурулган формалар кесиптештеринин иштери баарына көрүнүп тургандай болуп скотч менен дубалга илинет.

Тренер андан соң катышуучулардан бул китепти окууда китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда жана китеп окугандан кийин тренер тарабынан кандай техникалар колдонгондугу тууралуу пикирлер менен бөлүшүп кетүүсүн суранат.

Катышуучулар өздөрүнүн ой-пикирлери менен бөлүшкөндөн кийин, тренер катышуучуларды мугалимдер үчүн колдонмонун «Киришүү» бөлүгүндөгү **“Китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда**

жана китеп окугандан кийин” ыкмасы бөлүмүнө көңүл бурууларын өтүнөт жана бул ыкма боюнча презентацияны көрсөтөт.

“Китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда жана китеп окугандан кийин” ыкмасынын презентациясы

«Окуганга чейин, окуу учурунда жана окугандан кийин» ыкмасы	Өзүнүн тренингдик модулдарында «Калпиге, окумбур» долбоору сунуш кылган негизги усул (стратегия) - бул «Окуганга чейин - окуу учурунда - окугандан кийин». Окуу өздөштүргөн (мурунку билимдер) жана жаңы текст ортосундагы байланышты түзүүнү болжолдойт. «Окуганга чейин - окуу учурунда - окугандан кийин» усулу (стратегиясы) окуучуларда бар билимдерди алып чыгаруу (актуалдаштыруу) үчүн колдонот: мына ошентип баланын башында менталдык түзүлүш пайда болот, ага жаңы текст, жаңы түшүнүктөр жана ойлор үйүлөт. Бул түзүлүш окуганга чейин болот, окуу учурунда текст менен окуучу өз ара аракеттенген сайын бекемделет жана окуучу бар болгон билимдер менен окуганды бириктирген учурда окугандан кийин кайра карапат (такталат, кошумчаланат).
Окуганга чейин Окуучулар алдын ала айтуу, болжол, китептин чыгарманын сюжетинин улантылышы жөнүндө гипотезаларды куруу, окугандан кийин тастыкталган же тастыкталбаган жоромолдорду кура алышы керек. Бул текстти түшүнүү процессин көзөмөлдөөгө мүмкүндүк берет: окуу менен окуучулар окуганга чейин коюлган суроолорго жооп табууга аракет кылышат, бул текстти кененирээк түшүнүүгө түрткү болот. 	Окуганга чейин көнүгүүлөр: • Сөздөр окуясы • Алдын ала суроолор • Сүрөттөр • Азыр аракет кыл • Мен-Сен-Биз • БББ таблицасы
Окуу учурунда Окуу учурунда процесс окуунун төмөнкү түрлөрү боюнча уюштурулат: үлгүлүү, биргелешип, башкаруу жана өз алдынча окуу (кененирээк мындан ары). Усулдар (стратегиялар): мугалим же окуучу тарабынан үч чыгарып окуу, тынымдар менен окуу же комментарий берүүчү окуу, суроолорду коюу менен окуу ж.б. 	Окуу учурундагы көнүгүүлөр: • Чапталма кагазар (стикерлер) • Текстке түшүндүрмө берүү • Көроо дөңгөлөгү • Кайра окуу • Фрагменттерге бөлүү • Азыр аракет кыл • Алдын ала суроолор • Адабий чөйрө
Окугандан кийин Окуучулар башкы маалыматты таба алышы керек (Чыгарманын каарманы, лерсонектер, кандай окуялар болуп өттү жана алардын иреттүүлүгү кандай, аракеттин орду жана убактысы), жалпылоо, тексттен алган маалыматты салыштыра алуу, талдоо жана өзүнүн оюн айтуу жана окуганга өз мамилесин билдирүү, өзүнүн окуганын түшүнүүсүн баалоо көндүмдөрүнө ээ болушу керек. 	Окугандан кийинки көнүгүүлөр: • Пазл • Рефлексия • Көрүү дөңгөлөгү

Кандай суроолор берилиши мүмкүн: • Окуганга чейин • Окуу учурунда • Окугандан кийин?	
--	--

Презентациянын аягында тренер тренинг катышуучуларынан «Китеп окууга чейин, китеп окуу учурунда жана китеп окугандан кийин» стратегиясынын дагы башка кандай түрлөрү менен тааныш экендигин сурайт.

Тренер катышуучулардын көңүлүн төмөнкү колдонмого бурат:

«Урматтуу кесиптештер, биздин колдонмодогу бардык көнүгүү мисалдарында «КИТЕП ОКУУГА ЧЕЙИН, КИТЕП ОКУУ УЧУРУНДА ЖАНА КИТЕП ОКУГАНДАН КИЙИН» ыкмасын кайсы учурда колдонуу керектиги тууралуу сунуштар көрсөтүлгөндүгүнө көңүлүңүздөрдү бурабыз.

Кофе-брейк - 15 мүнөт

СЕССИЯ 3. ТЫБЫШТЫК КАБЫЛ АЛУУ МОДУЛУНА КИРИШҮҮ

Өткөрүү убактысы: 1саат.

«Тыбыштарды аныктоо боюнча карточкалар менен иштөө» көнүгүүсү

Убактысы: 15 мүнөт.

Ресурстар: сүрөттөр, пазл түзүүчүлөр (4-5 топ), предметтер тартылган карточкалар (4-5 топтом), Power Point презентациясы.

Көнүгүүнүн максаты: китеп окууга үйрөтүүнүн тыбыш ыкмасы жөнүндө болгон билимди эске салуу (активдештирүү).

Катышуучулар бөлмөгө кирер алдында, тренер алардын баарына кимисине кандай сүрөт туш келсе да, бирок бириктиргенде бир бүтүн сүрөт пайда болуучу сүрөттөрдү таркатат. Сүрөттөр бириккенде чогултулган пазлды түзөт. Катышуучулар бири-бирин таап, пазлды бир бүтүн сүрөткө чогултушу керек. Пазлды бирге кураган катышуучулар чакан топ болуп калышат. 2 - Тиркемедеги сүрөттөр.

- Катышуучулар топ-топ (4-5 топ) болуп отурушат. Тренер аларга предметтердин сүрөттөрү тартылган карточкаларды таратат. Топтогулар окшош тыбыштардан башталган аталыштагы предметти табуулары зарыл. Бардык чакан топтогулар тапшырмаларды аткарышкан соң, тренер баарын жалпы

бир топ болуп отуруусун суранып, тренингдин катышуучуларына билимин актуалдаштыруучу суроо узатат:

Эмне үчүн китеп окууга үйрөтүүнүн башында балдар тыбыштарды аныктай/идентификациялай алышы абдан маанилүү деп ойлойсуңар? (Катышуучулар колдонгон карточкаларда предметтердин аттары жазылбагандыгын, бирок катышуучулар окшош башталган тыбыштар боюнча карточкаларды бириктире алышканын катышуучулардын эсине салгыла).

Бала китеп окуганга үйрөнүү үчүн тыбыштын курамын жана тилдин структурасын билиши керекпи? Эмне үчүн?

Эмне үчүн китеп окууга үйрөтүү тамгалар жана алардын тыбыштык маанилеринен эмес, тыбыштар менен иштөөдөн башталат деп ойлойсуңар?

Андан соң тренер катышуучулардын берген жооптору үчүн аларга ыраазычылык билдирип, бул суроолор кененирээк каралган презентацияга өтөт.

«Тыбыштык кабыл алуу» презентациясы.

Убактысы: 10 мүнөт.

Презентациянын максаты: китеп окууга үйрөтүүдө тыбыштык кабыл алууну өнүктүрүүнүн маанилүүлүгүн жана негизги түшүнүктөрдү берүү.

«Тыбыштык кабыл алуу» презентация

ТЫБЫШТЫК КАБЫЛ АЛУУ 	Ар бир тил көптөгөн тыбыштарын белгилүү тизмедин пайдаланат. Бала ар башка тыбыштарды айырмалап, үйрөнгөндөн баштап сүйлөй баштайт. Бул тилдин түзүлүшүн жана тыбыштык курамын таанып билүүгө түрткү болот. Тилдин түзүлүшүн жана тыбыштык курамын билүү окууга үйрөтүүнүн биринчи баскычтарында маанилүү ролду ойнойт. Сөз тыбыштардын катарынан турганын түшүнүү – тыбыштык сөзгичтик жана тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүн калыптандыруу үчүн эң керектүү фактор болуп эсептелет. 												
Тыбыштык кабыл алуунун аныктамасы Тыбыштык кабыл алуу деген эмне? • Тыбыштык кабыл алуу – бул тыбыштык курамды айырмалай билүү жөндөмү. Тыбыштарды түшүнүү деген эмне? • Алфавиттеги тамгалардын санына караганда сүйлөө кезинде ар түрдүү тыбыштардын көптөгөн саны айтылат. Тыбыштарды түшүнүү – бул тыбыштык кабыл алуу же тыбыштык үгүнүүнүн өнүгүшү. Тыбыштык кабыл алууну өнүктүрүү менен, окуучулар сөздүн тыбыштык курамын кабыл алуу жөндөмдүүлүгүнө ээ болушат, башкача айтканда тыбышты үгүү аркылуу кабыл алуу жана аларды так айырмалоо.	Тыбыштык кабыл алуусунун өнүгүүсү (1) <table border="1"> <thead> <tr> <th>Тыбыштык кабыл алууну өркүндөтүү боюнча көнүгүүлөр</th> <th>Окуучулардын иш-аракеттери</th> <th>Мисал</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Тыбыштарды бөлүп көрсөтүү</td> <td>Сөздөн белгилүү тыбыштарды табуу</td> <td>Мугалим: «КООЗ» сөзүндө биринчи тыбышын атагыла Окуучулар: [K]</td> </tr> <tr> <td>Тыбыштарды аныктоо</td> <td>Бир нече сөздөрдөгү бирдей тыбыштарды табуу</td> <td>Мугалим: «КООЗ», «КАШЫК», «КАЙМАК», «КАНАТ» сөздөрүндөгү окшош тыбыштарды тапкыла. Окуучулар: [K]</td> </tr> <tr> <td>Тыбыштарды категорияларга бөлүү</td> <td>Акустикалык өзгөчөлүгү боюнча айырмаланган сөздү табуу</td> <td>Мугалим: Төмөнкү сөздөрдүн катарынан ашыкча сөздү тапкыла: «ОТУРГУЧ», «ОТУН», «ОЙМОК», «БАЛЫК». Окуучулар: «Балык». Бул сөз [B] тыбышынан, ал эми калгандары [O] тыбышынан башталат</td> </tr> </tbody> </table>	Тыбыштык кабыл алууну өркүндөтүү боюнча көнүгүүлөр	Окуучулардын иш-аракеттери	Мисал	Тыбыштарды бөлүп көрсөтүү	Сөздөн белгилүү тыбыштарды табуу	Мугалим: «КООЗ» сөзүндө биринчи тыбышын атагыла Окуучулар: [K]	Тыбыштарды аныктоо	Бир нече сөздөрдөгү бирдей тыбыштарды табуу	Мугалим: «КООЗ», «КАШЫК», «КАЙМАК», «КАНАТ» сөздөрүндөгү окшош тыбыштарды тапкыла. Окуучулар: [K]	Тыбыштарды категорияларга бөлүү	Акустикалык өзгөчөлүгү боюнча айырмаланган сөздү табуу	Мугалим: Төмөнкү сөздөрдүн катарынан ашыкча сөздү тапкыла: «ОТУРГУЧ», «ОТУН», «ОЙМОК», «БАЛЫК». Окуучулар: «Балык». Бул сөз [B] тыбышынан, ал эми калгандары [O] тыбышынан башталат
Тыбыштык кабыл алууну өркүндөтүү боюнча көнүгүүлөр	Окуучулардын иш-аракеттери	Мисал											
Тыбыштарды бөлүп көрсөтүү	Сөздөн белгилүү тыбыштарды табуу	Мугалим: «КООЗ» сөзүндө биринчи тыбышын атагыла Окуучулар: [K]											
Тыбыштарды аныктоо	Бир нече сөздөрдөгү бирдей тыбыштарды табуу	Мугалим: «КООЗ», «КАШЫК», «КАЙМАК», «КАНАТ» сөздөрүндөгү окшош тыбыштарды тапкыла. Окуучулар: [K]											
Тыбыштарды категорияларга бөлүү	Акустикалык өзгөчөлүгү боюнча айырмаланган сөздү табуу	Мугалим: Төмөнкү сөздөрдүн катарынан ашыкча сөздү тапкыла: «ОТУРГУЧ», «ОТУН», «ОЙМОК», «БАЛЫК». Окуучулар: «Балык». Бул сөз [B] тыбышынан, ал эми калгандары [O] тыбышынан башталат											

Тыбыштык кабыл алуусунун өнүгүүсү (2)

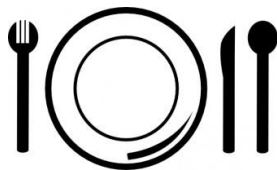
Тыбыштык кабыл алууну өркүндөтүү боюнча көнүгүүлөр	Окуучулардын иш-аракеттери	Мисал
Тыбыштарды бириктирүү	Мугалим ырааттуу айткан тыбыштарды угуу, алардан сөз куроо	Мугалим: Тыбыштарды уккуча жана сөз курагыла [К-Ө-З] Окуучулар: [К-Ө-З, КӨЗ]
Тыбыштарды бөлүү	Сөздөн ар бир тыбышты бөлүп көрсөтүү, ар бир тыбышты так айтуу	Мугалим: «БАЛА» сөзүндө канча тыбыш бар? Окуучулар: «БАЛА» сөзүндө 4 тыбыш бар: [Б-А-Л-А]
Тыбыштарды алып салуу	Бир тыбыш алынып салынган учурда калган сөздү таануу	Мугалим: Эгер «ЖАЙ» сөзүнөн [Ж] тыбышын алып салса, эмне деген сөз пайда болот? Окуучулар: «АЙ» сөзү пайда болот

Тыбыштык кабыл алуусунун өнүгүүсү (3)

Тыбыштык кабыл алууну өркүндөтүү боюнча көнүгүүлөр	Окуучулардын иш-аракеттери	Мисал
Тыбыштарды кошуу	Тыбыштарды кошуу менен жаңы сөз түзүү	Мугалим: «УПУТ» сөзүнө «[Б]?» тыбышын кошсок, кандай сөз пайда болот? Окуучулар: «БУПУТ»
Тыбышты алмаштыруу	Бир тыбышты башка тыбыш менен алмаштыруу жана жаңы сөз куроо	Мугалим: «КАШ» сөзүндөгү [А] тыбышын [У] тыбышына алмаштыргыла Окуучулар: «КУШ»

Презентация аяктагандан кийин тренер катышуучуларды презентация жөнүндө суроолорду берүүлөрүн сурап, бул сессиянын жыйынтыгын чыгарат.

Түштөнүү – 40 мүнөт

СЕССИЯ 4. ТЫБЫШТЫК КАБЫЛ АЛУУНУ КАНТИП ӨРЧҮТҮҮ КЕРЕК?

Убактысы: 1 саат

Ресурстар: «Келгиле окуйбуз» колдонмосу, флипчарттар, маркерлер, скотч, таза барактар, ар түстүү стикерлер, окурмандын телефону.

Ар бир кадам боюнча көрсөтмөлөр:

Тренер түштөнүүдөн кийинки сессияны чакан жатыкма менен баштайт.

«Калпты тап» жатыкмасы

Убактысы: 5 мүнөт.

Жатыкманын максаты: иштей турган кырдаал түзүп, катышуучулардын көңүлүн буруу.

Тренер ар бир катышуучуга бирден актай барак таратып, ага өзү жөнүндө үч факты жазууну өтүнөт: эки факты чындык, ал эми бирөө калп болушу керек. Андан кийин тренер бардык катышуучуларды ордуларынан туруп, кагазды баарына көрүнгүдөй кылып көрсөтүүсүн сурайт. Тренингдин катышуучулары кезек-кезеги менен команданын ар бир мүчөсү жазган фактыларды окуп чыгып, кайсынысында калп маалымат көрсөтүлгөндүгүн аныктоого аракеттенишет.

Жатыкма аяктаган соң, тренер катышуучуларга ыраазычылык билдирет да, «Тыбыштык кабыл алууну кантип өрчүтүү керек?» деп аталган сессияга киришет. Сессия тренердин кириш сөзү менен башталат.

Тренердин кириш сөзү (5 мүнөт):

«Тыбыштык кабыл алууну эффективдүү өрчүтүү үчүн окуучулар туура сүйлөөнү угушу, өзүнүн сүйлөй алуу жөндөмдүүлүгүн мугалимдин үлгүлүү сүйлөй алуу жөндөмдүүлүгүнө салыштыра алышы жана өздөрүнүн тыбыштарды айтуусун көзөмөлдөөсү өтө маанилүү. Бул үчүн сүйлөй алуу жөндөмдүүлүгү бай чөйрө керек.

Сүйлөй алуу жөндөмдүүлүгү бай чөйрө – бул адам табигый шартта уккан кептин үлгүсүн берген чөйрө: бул китеп, үй-бүлө, радио, телевидение. Мектепте, сабак өтүү учурунда жасалма кеп чөйрөсүн түзүүгө болот, ал табигый шартка канчалык деңгээлде жакын болсо, мугалим анын өнүгүү дараметин ошончолук ийгиликтүү колдоно алат. Сүйлөй алуу жөндөмдүүлүгү бай чөйрө окуучулардын көңүлүн тилдин добуштук түзүлүшүнө, фонологиялык деңгээлине табигый жол менен бурууга шарт түзөт. Китеп окуу, ырдоо жана оюн учурунда тыбыштарды укканда, окуучулар алардын туура айтылышын үйрөнө алышат.

Мугалим мындай чөйрөнү үн чыгарып окуу, ырларды жана түрдүү рифмалуу тексттерди окуу сыяктуу түрдүү каражаттар аркылуу түзө алат. Рифмалуу тексттерди окуу окуучулар бирдей сүйлөө тыбыштарын, үн айкалыштарын жана сөздөрдү уккан учурларда үндүн бийиктигин, күчүн ажыратып билүүгө жардам берет. Рифмалуу тексттерде кездешүүчү үндүк составы боюнча окшош сөздөрдү ажырата билүү – муундарга ажыратууга, алардын сөздөгү санын билүүгө, басым менен айтылуучу муунду аныктоого жана үндүү жана үнсүз тыбыштарга анализ жүргүзүүгө жардам берет.

Мугалимдин үн чыгарып моделдик окуусу окуучулар тарабынан тыбыштарды табуу, аныктоо көнүгүүлөрү жана аларды манипуляциялоо менен катарлаш жүрүшү керек. Бул максатка жетүү үчүн түрдүү стратегиялар колдонулат. Эң эле натыйжалуусу – предметтердин сүрөттөрү бар карточкаларды колдонуу болуп эсептелет. Бул карточкалар окуучулар сүрөттөрдө көрсөтүлгөн предметтердин аталышында кездешкен тыбыштарды атап, ошол тыбыштарды манипуляциялоого багытталган. Карточкалар менен аткарылуучу көнүгүүлөр окуу процессин ар түрдүү гана кылбастан, ушул курактагы окуучулар үчүн коюлган максатка ыңгайлуу оюн түрүндө да жетүүгө мүмкүндүк берет.

Тыбыштарды туура айтуунун үстүндө иштөө атайын дидактикалык жабдуу - телефондун аналогун колдонууга мүмкүндүк берет. Аны биз «Окурмандын телефону» деп атап коелу. Ал колдо бар материалдан жасалат (тренер окурмандын телефонун көрсөтөт). Ал окуучу окуп жаткан учурда өзү чыгарган тыбыштардын ар бирин угууга жардам берет да, ушундай жол менен ал өзү айткан тыбыштарды көзөмөлдөйт.

Андан соң тренер чакан топторго бөлүп, колдонмодогу тыбыштык кабыл алууну өркүндөтүүгө түрткү берген окутуунун формасы карап чыгууну жана аларды жалпы топко сунуштоону өтүнөт.

Чакан топтордо иштөө

Убактысы: 30 мүнөт

Максаты: материалды өз алдынча өздөштүрүү, материалды жалпы топко сунуштоо.

Тренер ар түрдүү стикерлерди колдонуу менен катышуучуларды 5 чакан топко бөлөт. Катышуучулар тегерек болуп турушат да, көздөрүн жумушат. Тренер ар бир катышуучунун аркасына түстүү баракты жабыштырат. Тренердин командасы менен баары көздөрүн ачышат. Андан соң бардык катышуучулар топторго унчукпай келип кошулушу керек. Топторго «Тыбыштык кабыл алууну кантип өнүктүрүү керек?» деген бөлүмүнүн бир бөлүгү боюнча иштөөгө тапшырма берилет.

- Биринчи топ: Мугалимдин үн чыгарып окуусу
- Экинчи топ: Мугалимдин рифмалуу тексттерди окуусу
- Үчүнчү топ: Карточкалар менен иштөө
- Төртүнчү топ: Окурмандын телефону
- Бешинчи топ: Ар түрдүү билим берүү талаптары бар окуучулардын тыбыштык кабыл алуусун өнүктүрүү.

Чакан топтордогу катышуучулар берилген тапшырма менен кылдат таанышып, талкуулап, төмөнкү пункттар боюнча толтурулган таблицаны флипчартта сунуштайт:

Иштин формасынын кыскача сүрөттөлүшү	Өткөрүү сунуштары	Кандай ресурстар керек

Тренер андан ары топторго өздөрүнүн иштерин көргөзүүнү сунуштайт.

Топтордун презентациясы – 20 мүнөт.

Сессиянын аягында тренер топтун катышуучулары менен биргеликте ишти оозеки жыйынтыктайт.

СЕССИЯ 5. ТЫБЫШТЫК КАБЫЛ АЛУУНУ ӨНҮКТҮРҮҮ БОЮНЧА ПРАКТИКАЛЫК КӨНҮГҮҮЛӨРДҮ ТОП-ТОП МЕНЕН ИШТӨӨ

Убактысы: 1 саат.

Максаты: иш жүзүндө колдонуу/тажрыйба алуу аркылуу материалды өздөштүрүү.

Ресурстар: «Келгиле окуйбуз» колдонмосу, түстүү барак, кайчы, клей, сүрөттөрү бар карточкалар, окурмандын телефону, ак кагаз, флипчарттар, маркерлер, скотч, ак барак.

Ар бир кадам боюнча көрсөтмөлөр:

Тренер төмөнкү оюндун жардамы менен катышуучуларды топторго бөлүштүрөт.

«Му тыбыштары» оюну

Убактысы: 5 мүнөт.

Максаты: катышуучуларды топторго бөлүштүрүү.

Тренер ар бир катышуучунун кулагына жаныбардын же канаттуунун топторго керек болгон санына жараша айтып чыгат; катышуучулар бөлмөнүн ичинде ары-бери басышып, өздөрүнүн жаныбарынын үнүн туурайт; өзүнө окшогон жаныбарды тапканда, аны колунан алып, экөө бирге өздөрүнүн чакан тобундагы бардык мүчөлөрдү тапкыча башкаларды издеп жөнөйт.

Чакан топтордо иштөө

Убактысы: 15 мүнөт.

Андан соң катышуучулар түзүлгөн чакан топторго жайгашат, тренер катышуучуларды төмөнкү тапшырманын үстүндө иштөөнү өтүнөт: топтордо көнүгүүлөрдү кунт коюп окуп чыгып талкуулаган соң, аны бөлүктөргө бөлүп чыгуу керек, андан кийин 1-3 көнүгүүнү (анын саны татаалдыгына жана ресурстарга жараша болот) тандап алышат да, көнүгүү аткаруу тартибин бардык топко көрсөтүп берет.

- Биринчи топ: «Сыйкырдуу тыбыш», «Үндөрдү тууроо», «Дүкөн», «Дүкөн-2» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Экинчи топ: «Башкы тыбыш», «Бактагы тыйын чычкан», «Будан-гудан», «Жүз суроого – жүз жооп» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Үчүнчү топ: «Тыбышты тап», «Тыбышты карма», «Муундарды түзүү», «Керемет сүрөтчү», «Сыйкырланган сөз» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Төртүнчү топ: «Сөздөн кайсы тыбыш түшүп калды?», «Баш катырма», «Кар тогологу», «Керектүү сөздү табыңыз» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Бешинчи топ: «Керектүү сөздү табыңыз 2» колдонмосундагы, «Тыбыштар менен оюндар» беш мүнөттүк тыныгуудагы көнүгүүлөр.

Чакан топтордогу иштерди презентациялоо.

Убактысы: ар бир топко 5 мүнөт, жалпы убактысы – 20-25 мүнөт.

Бул сессияны аяктап жатып, тренер катышуучулар менен бирге фонематикалык өздөштүрүүнү өнүктүрүү боюнча колдонулган түрдүү көнүгүүлөрдү жыйынтыктайт.

Кофе-брейк – 15 мүнөт

СЕССИЯ 6. ТЫБЫШТЫК КАБЫЛ АЛУУНУН КӨНДҮМДӨРҮН БААЛОО

Убактысы: 30 мүнөт.

Ресурстар: фонематикалык өздөштүрүү тажрыйбаларын баалоо боюнча баалоочу барактар, тренерлер үчүн «Келгиле окуйбуз» колдонмосу.

Максаты: катышуучуларды тыбыштык кабыл алуунун көндүмдөрүнө баалоо жүргүзүүгө үйрөтүү.

СЕССИЯ 7. САБАКТАРГА БАЙКОО ЖҮРГҮЗҮҮ.

Убактысы: 30 минут

«Келгиле окуйбуз» колдонмосуна киришүү тууралуу кененирээк маалымат «Сабакка байкоо жүргүзүү» бөлүгүндө көрсөтүлгөн.

СУРООЛОР ЖАНА ЖООПТОР

Убактысы: 30 мүнөт

Ресурстар: жок

Максаты: өткөн материал боюнча кайтарым байланыш түзүү

Талкуу үчүн суроолор:

- Бүгүн силер үчүн эмне маанилүү болду?
- Кандай суроолор айтылбай калды?
- Кандай каалоолор жана сунуштар бар?

«Сүйлөмдү аяктаңыз» жыйынтыктоочу көнүгүүсү

Тренер флипчартка же тактага сүйлөмдүн башталышын жазат жана ар бир катышуучуга кайрылып, сүйлөмдү аяктоосун өтүнөт.

- «Бүгүнкү күндүн эң жакшысы ... болду»
- «Бүгүн мен үчүн жаңы идея болду»
- «Мен болооруна ишенем»

Тренер бүгүнкү тренингге активдүү катышкандыктары үчүн катышуучуларга ыраазычылык билдирет.

ОКУУ МАТЕРИАЛДАР:

- «Кириш сөз» жана «Тыбыштык кабыл алуу» модулдары;
- Дэвид Смолланын «Имогенанын бугу мүйүзү» чыгармасын үн чыгарып окуу;
- Окурмандын телефону (түтүк);
- «Каалоолор-мүдөөлөр» саламдашуусунун көнүгүүлөрү үчүн тизме;
- Ар түстүү стикерлер;
- Флипчарттар, маркерлер, скотч;
- «Чыгарманын картасы» таркатма барагы;
- Сүрөттөр түшүрүлгөн карточкалар (5 тутум),
- Түстүү кагаз, кайчы, клей
- “Сабакка байкоо жүргүзүү” формасы
- “Тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүн баалоо” формасы

ЧЫГАРМАНЫН КАРТАСЫ

Окуучунун аты-жөнү _____

Чыгарманын аталышы _____

Автору _____

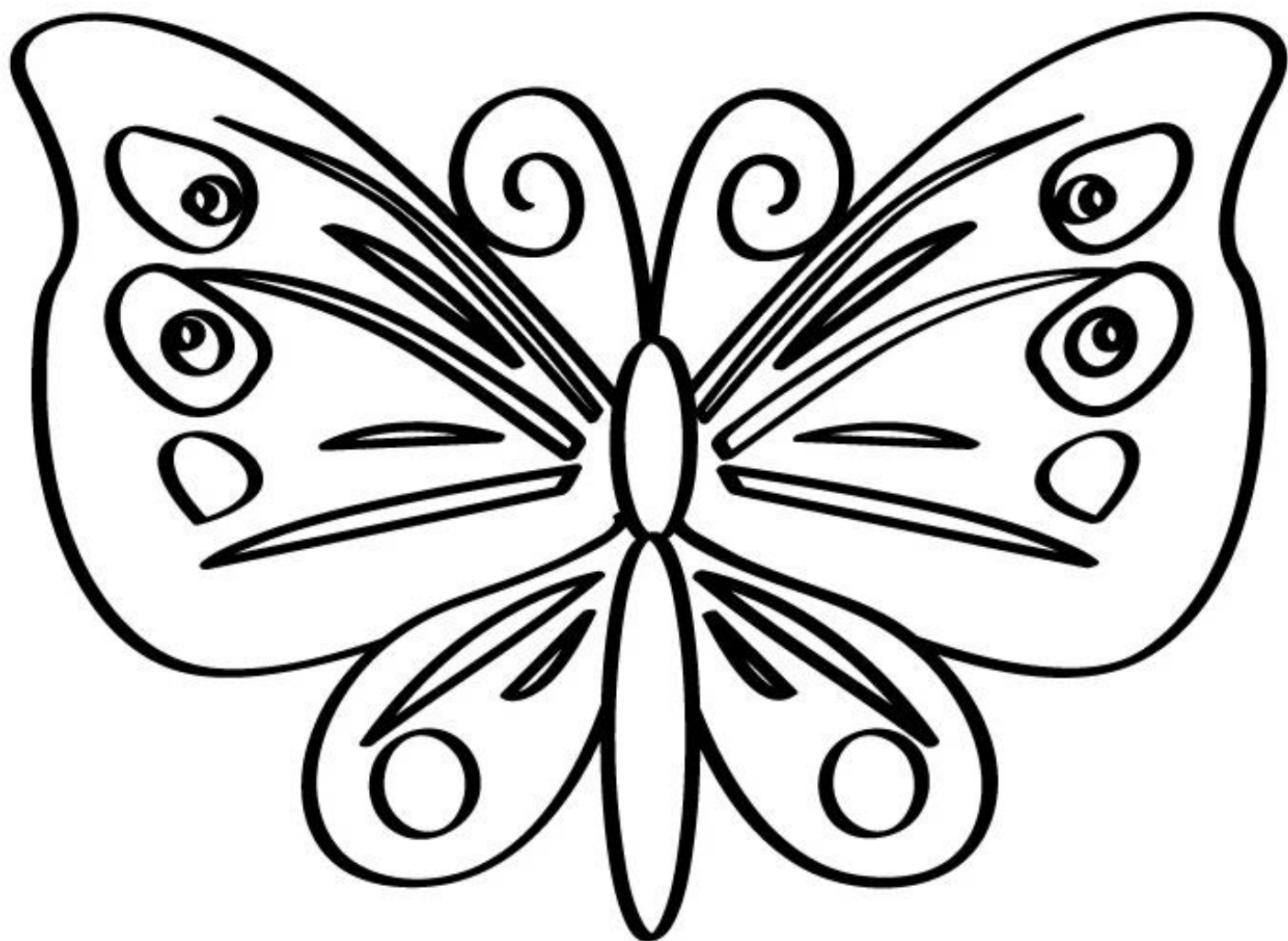
Окуя болгон жер

Башкы каарман же
каармандар

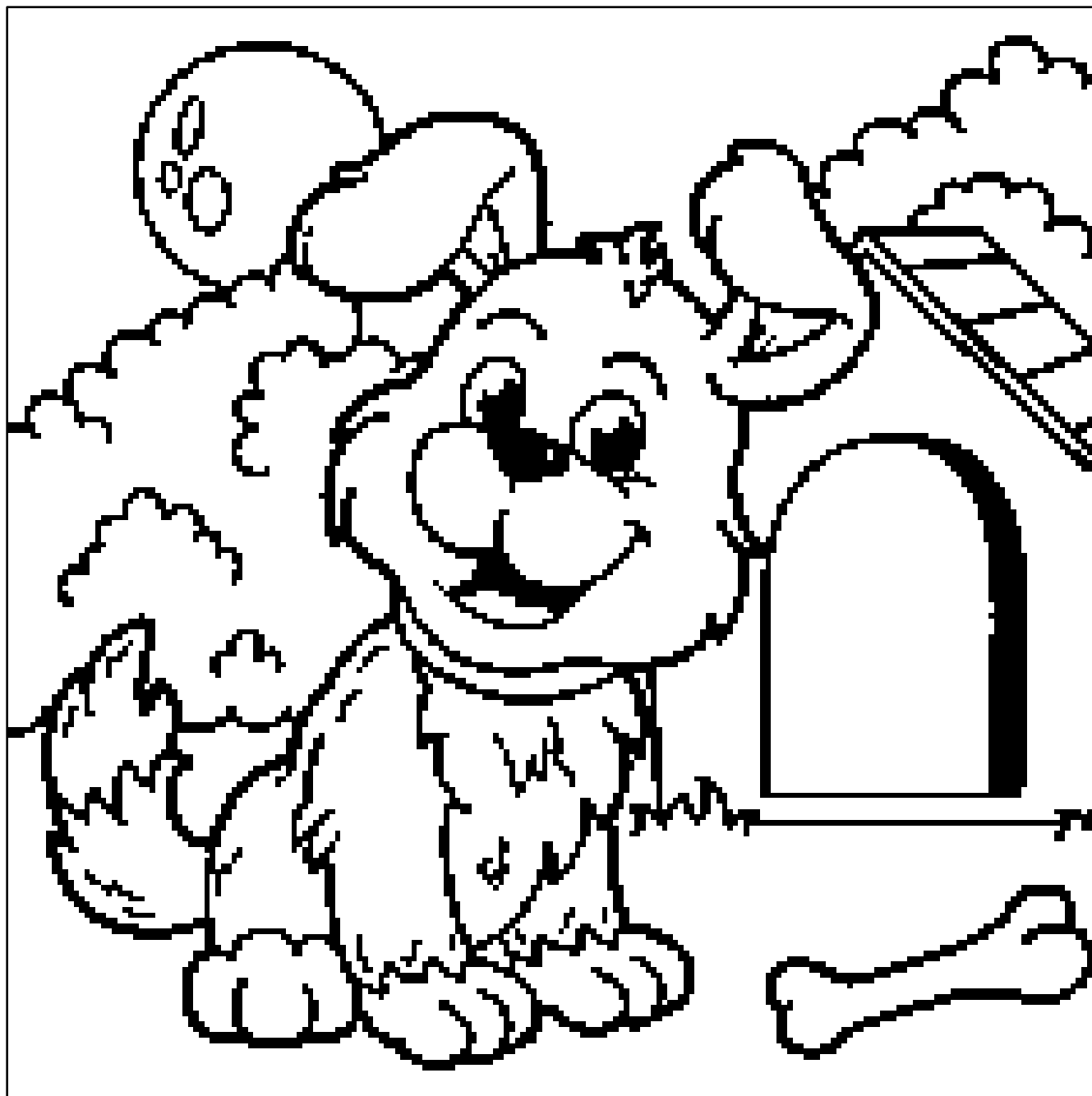
Көйгөй

Маанилүү окуя

Көйгөйдү чечүү

ЭКИНЧИ КҮН

Саламдашуу

Кайтарым байланыш жана рефлексия (биринчи күндөгү тренинг боюнча).

Сессия 1. Китеп окуунун формалары: моделдик, биргелешип, башкарылуучу жана өз алдынча.

Сессия 2. Алфавит менен таанышуу жана чечмелеп окуу.

Сессия 3. Алфавитке жана чечмелеп окууга үйрөтүү. Окуучулардын кабыл алуусунун түрлөрү.

Сессия 4. Алфавитти үйрөнүүнүн чыгармачылык ыкмасы.

Сессия 5. Алфавитке жана чечмелеп окууга үйрөтүү боюнча практикалык көнүгүүлөрдү топ-топ менен иштөө.

Сессия 6. Алфавитти билүүсүн баалоо.

Сессия 7. Сабакка байкоо жүргүзүү.

Суроо-жооптор.

Саламдашуу

Убактысы: 5 мүнөт.

Ресурстар: кагаздан жасалган топ жана скотч

Максаты: позитивдүү маанай жаратуу, катышуучулардын көңүлүн тренингке буруу, натыйжалуу ишке даярдоо.

Тренер катышуучулар бири-бирине бүгүнкү күн боюнча каалоо-тилек айтуусун сурайт. Каалоо-тилек кыска, бир-эки сөз болушу керек. Катышуучу топту кимге каалоо айтыкысы келсе ошого ыргытып, каалоосун айтышы керек. Топту ким тосуп алса, ал өз кезегинде топту дагы кийинкисине каалоо айтып ыргытат. Топ баарында болушуна тренер көз салып карап турат.

Кайтарым байланыш жана рефлексия

Саламдашуудан кийин экинчи күндүн тренингин баштоо үчүн биринчи көнүгүү кайтарым байланышты алууга багытталат.

Тренерлер үчүн эскертме

Кайтарым байланыш – бул катышуучулар тренинг учурунда алган көндүмдөрдү жана билимдерди кантип өздөштүрүп жаткандыгы тууралуу маалымат алуу. Кайтарым байланыштын жардамы менен тренер катышуучулардан тренинг учурунда түзүлгөн кырдаал, анын мазмуну, жүрүшү тууралуу да маалымат ала алышат.

«Күтүлбөгөн суроолор» кайтарым байланыш көнүгүүсү

Убактысы: 10 мүнөт.

Ресурстар: алфавиттин тамгалары жазылган карточкалар, тактага жазуу үчүн 4-5 сөз.

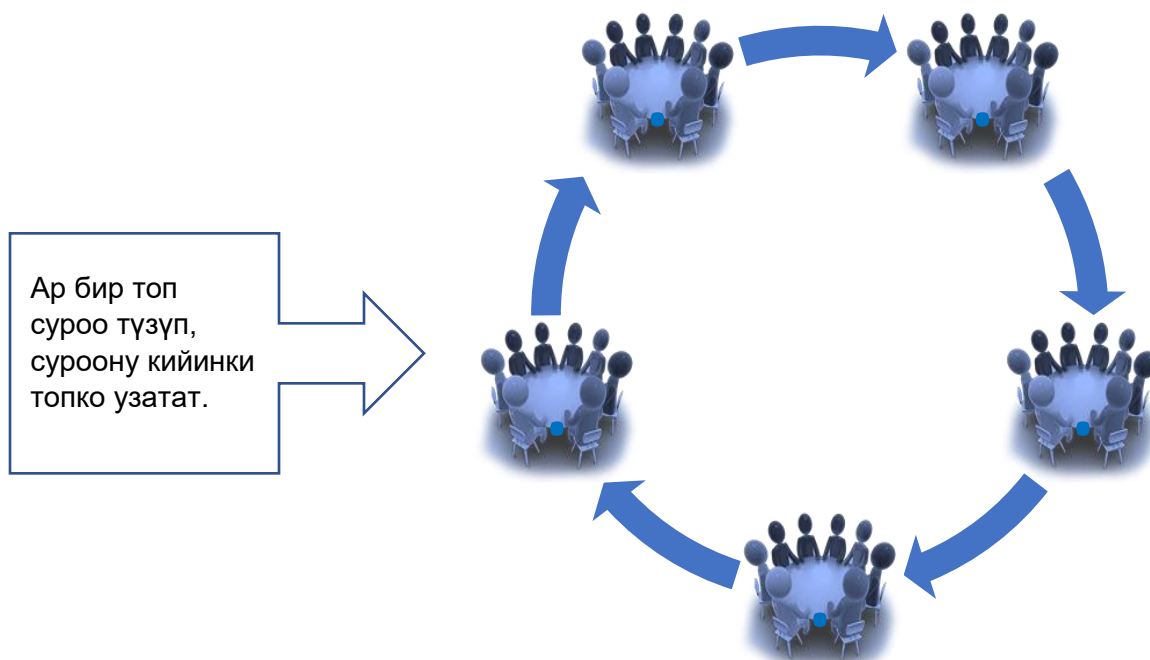
Максаты: биринчи күндүн тренинги учурунда алынган маалыматты өздөштүрүүнү баалоо.

Төмөндөгү принцип боюнча топторго бөлүү: тренер тактага беш сөз (сөздүн саны тамганын санын жараша болот) жазып, андан соң катышуучуларга алфавиттин тамгалары жазылган карточкаларды таратып берет. Катышуучулар колундагы тамгалар менен тактада көрсөтүлгөн сөздөрдүн бирин жазуу

үчүн топ-топ болуп биригишет. Эгерде мисалы, «А» тамгасы бир канча сөздө кездешсе, анда ушундай карточкасы бар катышуучу өз каалоосу менен бир топту тандайт.

Сөздөр: ЧЫРАК, ТАКТА, КАБЫРГА, ОЙ, КАЛЕМ САП.

Андан соң тренер чогулган чакан топторго **кечээ өткөн тема боюнча суроо түзүүгө** тапшырма берет. Суроолор даяр болгондон кийин, биринчи А тобу экинчи Б тобуна суроо берет. Ушундай жол менен баардык топтор берилген суроолорго өздөрүнүн кыска жоопторун бериши керек. Бул көнүгүү кечээ өткөн материалды өздөштүрүүнү баалоого мүмкүндүк берет.

Бул көнүгүүнү аткарып бүткөндөн кийин, тренер тренингдин катышуучуларына ыраазычылык билдирет да экинчи күндүн тренингинин негизги темасына өтүүнү сунуштайт.

СЕССИЯ 1. КИТЕП ОКУУНУН ФОРМАЛАРЫ: МОДЕЛДИК, БИРГЕЛЕШИП, БАШКАРЫЛУУЧУ ЖАНА ӨЗ АЛДЫНЧА КИТЕП ОКУУ.

Убактысы: 1 саат

Ресурстар: А4 форматындагы кагаз, Power Point презентациясы, кагаздан жасалган стакандын үлгүсүн колдонуу үчүн суу.

Максаты: китеп окуунун көндүмдөрүн үйрөтүү үчүн колдонулган китеп окуу формалары менен катышуучуларды тааныштыруу.

«Суу ичүү үчүн стакандарды жасайбыз» көнүгүүсү

Убактысы 10 мүнөт.

Максаты: моделдик (үлгүлүү), биргелешкен, башкарылуучу жана өз алдынча иштөө формаларын колдонуунун мисалдарын көргөзүү.

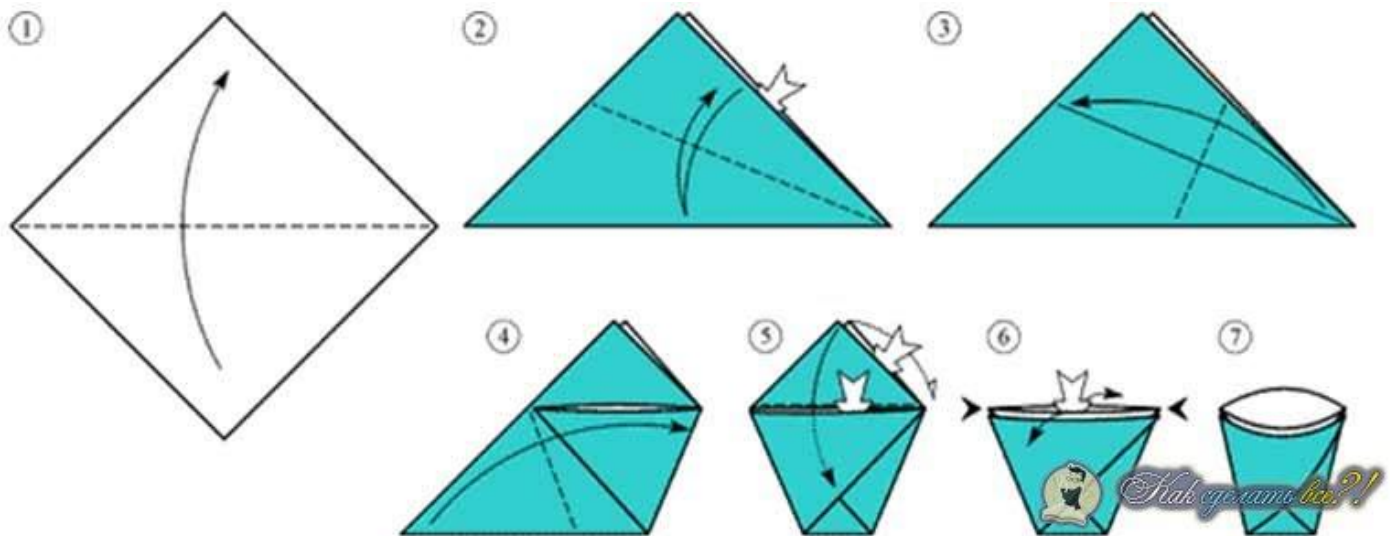
Кадам сайын көрсөтүү инструкциясы:

Биринчи аракет. Тренер А4 форматындагы ак кагазды ар бир катышуучуга таратып берип, кагаздан суу куюлуп кетпегендей кылып стакан жасоону сурайт. Катышуучулар кагаздан ар кандай варианттагы стакандарды жасоого аракет кылышат. Тренер аларга жардам бербейт жана тапшырманы туура аткарууну көргөзбөйт, ал бир гана катышуучулар тапшырманы кандай аткарып жатканын байкап турат.

Экинчи аракет. Андан соң тренер кененирээк оозеки инструкция берип, бирок дагы эле тапшырманы туура аткарууну көргөзбөйт: «Кагаздын үстүнкү оң бурчун баардык тарабы бирдей болгондой кылып үч бурчтук кылып бүктөгүлө. Бүктөлгөн үч бурчтук пайда болгондой кылып кагаздын ашыкча астыңкы бөлүгүн алып (кесип, айрып) салгыла. Андан кийин үч бурчтуктун бурчтарын карама-каршы тарапка бүктөсөңөр сизде стакан пайда болот. Кагаздын үстүнкү бурчтарын ичке киргизип бүктөгүлө. Эми сиздер стаканга суу куя аласыздар».

Катышуучулар инструкция менен иштөөгө аракет кылышат, бирок кээ бирлери дагы эле тапшырманы так аткара алышпайт.

Үчүнчү аракет. Тренер катышуучуларга тапшырманы туура аткарууну көргөзүп берет.

Тренер катышуучулар аны кайталап, өздөрүнүн үлгүлөрүн көргөзүп берүүсүн сурайт. Стакандар суу көтөрө аларын көрсөтүү максатында, катышуучуларга стакандарга суу куюп койсо болот.

Андан ары тренер төмөндөгү суроолорду берет:

- Айткылачы сиздер стакан жасаганды кантип үйрөндүңүздөр? Сиздерге кайсы ыкма оңойураак болду: стаканды кантип жасоону көргөзгөнбү же үлгүнү көрсөтпөстөн дароо эле сураганбы?

- Жаңы көндүмдөрдү кантип өздөштүрө аларыңарды ойлонгула (мисалы, кийим түйүү, тамактын жаңы түрүн жасоо, автоунаа айдоо). Адегенде сиз башкалар муну кантип жасайт экендигине көз салып турасызбы? Мүмкүн сизге жардам, багыт берип турган сиздин жаныңызда бирөө отруган чыгаар? Мүмкүн сиз өз алдынча иштөөгө үйрөнгөнгө чейин кимдир бирөөнүн көзөмөлүнүн астында жаңы көндүмдү аткарып жаткандырсыз? Жыйынтыгында сиз бирөөнүн жардамы жок, өз алдынча аткарууга үйрөндүңүзбү?

Эгер катышуучулар жогорудагы суроолордун жок дегенде бирөөнө «ооба» деп жооп беришсе, анда алар «моделдик (үлгүлүү), биргелешип, башкарылуучу жана өз алдынча китеп окуу» принциптерин түшүнүшөт. Китеп окуунун көндүмдөрүн өрчүтүүнүн натыйжалуу программаларында окуучулар ийгиликке жетүүгө керектүү болгон колдоолор каралган. Окурмандын өз алдынча болуусун бара-бара өрчүтүү ийгиликке жетүү мүмкүнчүлүгүн жогорулатат.

Мындан кийин презентация сунушталат:

«Китеп окуу формаларын» презентациялоо, убактысы – 20 мүнөт

ОКУУ ФОРМАЛАРЫ Мугалим көбүрөөк катышат Үлгүлүү окуу: «Мен окуйм - сен байкоо жүргүзсүң» Биргелешип окуу: «Мен окуйм, сен жардам бересиң» Башкарып окуу: «Сен окуйсүң - мен жардам берем» Өз алдынча окуу: «Сен окуйсүң - мен байкоо жүргүзөм» Мугалим азыраак катышат	Үлгүлүү окуу - Үлгүлүү окууда тажрыйбалуу окурман болуп мугалим же болбосо окуучулардын ичинен бир окуучу окууга болгон дилгирлигин жана кызыгууну билдирип, үлгүлүү окууну көрсөтүп берет. Үлгүлүү окуу: - эмнени ойлогонду эмес, кантип ойлонгонду үйрөтөт; - ылдам жана көркөмдөп окууга мүмкүнчүлүк берет; - окуучулардын сөз байлыгын кеңейтип, аларга тил байлыгын ачат; - текстке болгон кызыгууну арттырат; - текстти угуп кабыл алуу жөндөмүн өнүктүрүүгө көмөктөшөт; - окурмандарга көрүп элестетүүгө жана сын көз менен карап ой жүгүртүүгө жардам берет.
Биргелешип окуу Биргелешип окуу мугалим менен окуучуларга окуу процессинде чогуу иштөөгө жардам берет жана тексттин маанисин түшүнүп, окуу процессин текшерүүгө түрткү болот. Алгачкы баскычтарында мугалим тексттин негизги бөлүгүн өзү окуп берип текст менен андан ары таанышууда көбүрөөк жомолушту окуучулар атышат. Биргелешип окуу: - ынтаярлыкты жаратат, окуучуларга окууда өзүнө ишеним берет; - сөз байлыгы, бейтааныш сөздөрдүн маанисин издөө жана таанып билүү индификация өнүгөт; - болжолдоо жана жооп берүүнүн негизинде диалогдук келти өнүктүрүүгө жардам берет; - окуучуларга маселелерди мугалимдин же сүрөттөрдүн жардамы менен чечүүгө мүмкүнчүлүк берет; - сюжеттик тилкенин, образдардын, андагы кырдаалдардын жана сүрөттөрдүн жардамы менен чыгарма жөнүндө түшүнүк калыптанат.	Башкарып окуу Башкарып окуу мугалимге окуунун тиешелүү стратегиясын өнүктүрүүгө жардам берүү менен бир эле мезгилде окуучуларды текстти окууга талкуулоого жана ал боюнча ой жүгүртүүгө кызыктуулукка өнүктүрүүгө жардам берет. Башкарып окуу: - окуучуларды окууга, текстти түшүнүүгө жана талкуулоого шыктандырат; - окуучулардын суроолорунун жана жоопторунун себебин жандуу талкууга түрткү берет; - окурманга автордун айтайын деген оюн түшүнүүгө жардам берет; - окурмандын сынып ой жүгүртүүсүнө түрткү берет жана түшүнүүгө жардам берет; - теменин, жагдайдын, каармандардын ж. б. өзгөчөлүктөрүн терең түшүнүүгө жардам берет; - текстти түшүнүүгө, грамматикалык конструкциялар жана визуалдык маалыматтар менен иштөөгө түрткү берет; - башкы идеяны жалпылаштырууда көмөк көрсөтөт.

Өз алдынча окуу

Өз алдынча окуу – бул окуучулар өздөрү карал көрүп, текст менен иштөөдө мурда өздөштүрүлгөн көндүмдөрүн өз алдынча пайдалана билүүсү. Окуучулар өз алдынча окушат жана текстти окуу учурунда пайда болгон маселелерди өз алдынча чечкинет. Өз алдынча окуунун бирдей бир формасы болуп жупташып окуу эсептелет. Бардык окуучулар текстти үлгүлүүсү окушат. Окуучуларга текст боюнча өз билерин билдирүү мүмкүнчүлүгү берилет (окуганга чейин, окуп жатканда же окуп бүткөндөн кийин).

Өз алдынча окуу:

- эгерде күн сайын окуса, шар окуу көндүмү жана өз күчүнө ишенүү артат;
- туура окуу жана окуганын түшүнүү менен бирге, окууну талкулоону жана ой жүгүртүүнү бириктирүүгө түрткү берет;
- тексттердин ар түрдүү билүүсү сөз байлыгын жана билимин өркүндөтүүгө шарт түзөт;
- эгерде күн сайын окуса, тексттин маанисин тилдик түзүлүштөр жана визуалдык маалыматтарды түшүнүү көндүмдөрүн өнүктүрөт;
- ырахат алып окуу сөздү сүйүүгө үйрөтөт.

Презентация бүткөндөн кийин, тренер катышуучуларга суроо берет:

Төмөндөгү китеп окуу формаларын колдонуп, кайсы китептер окууга сунушталат деп ойлойсуздар:

- Моделдик (үлгүлүү) окуу
- Биргелешип окуу
- Башкарылуучу окуу
- Өз алдынча окуу

Катышуучулар өздөрүнүн сунуштарын берет. Андан соң тренер презентациянын акыркы слайдын жана китеп окуу формасына ылайык тандалган сунушталган текстти көрсөтөт.

Суроо

- Кандай деп ойлойсуңар, окуунун ар түрдүү формаларын пайдалануу үчүн кандай китептер сунушталынат?
- Үлгүлүү окуу
- Биргелешип окуу
- Башкарып окуу
- Өз алдынча окуу

Текстти тандоо

Үлгүлүү окуу	Башкы тема аныктапат жана тигил же бул көндүмдү мисалы, окуй алуу, ар түрдүү формада көрсөтүүгө мүмкүнчүлүк берген текст тандалат. Конкреттүү окурмандык жүрүм-турумду көрсөтүү үчүн, «үн чыгарып ой жүгүртүү» ыкмаларын колдонуу керек болгон жерлерди аныктоо үчүн текст алдын ала окулат. Ушул жерде тандалган тексттин үзүндүлөрүнө колдонула турган окуунун стили эске алынат.
Биргелешип окуу	Окуучулардын түшүнүүсүнө түрткү болгон дагы, татаал дагы жана чоң шрифт менен басылган үзүндүлөр камтылган текст тандалат. Бардык окуучулар текстти жана андагы иллюстрацияларды (чоң көлөмдөгү китептерди, таблицаларды, проекторду пайдаланылышы мүмкүн) көрүп турушу маанилүү.
Башкарып окуу	Башкарып жана өз алдынча окуу ар бир окуучу үчүн тексттин көчүрмөсү менен окуучулардын ишин сунуштайт. Адатта окуучулар үчүн тааныш эмес текст тандалат.
Өз алдынча окуу	Текстти тандоо окуучулардын окурмандык керектөөлөрүнө негизделет. Мугалим текст менен, ага суроолорду түзүү үчүн алдын

Сессиянын соңунда тренер катышуучуларга ыраазычылык билдирип, аларды кофе-брейкке чакырат.

Кофе-брейк - 15 мүнөт

СЕССИЯ 2. АЛФАВИТ МЕНЕН ТААНЫШУУ ЖАНА ЧЕЧМЕЛЕП ОКУУ.

Сессияны өткөрүү убактысы: 1 саат

Тренер сессияны «Менин тамгам – менин атым» көнүгүүсү менен баштайт.

Убактысы: 5 мүнөт

Максаты: катышуучуларды үйрөтүүчү сессияда активдүү иштешине стимул берүү, алардын көңүлүн буруу.

Ар бир катышуучуга анын өзүнүн аты менен башталган тамгада адекваттуу эпитет ойлоп чыгуусун сунуштайт. Мисалы, «Менин атым Алтынай, мен тынчтыкты сүйгөн Алтынаймын», андан соң кийинки катышуучу өзүн тааныштырат: «Менин атым Бакыт, мен теңдеши жок Бакытмын» (тамашаласа болот).

Маал-маалы менен тренер өзүн тааныштырган катышуучунун бирине көрсөтүп, башкалардан «Бул ким?» деп сурап таанышуу шакекечесин токтотуп турат. Ал эми топ баары чогу «Бул активдүү Айзада» деп жооп бериши керек. Тренер эгер катышуучулардын кимдир бирөөсү өзүн мүнөздөөчү сөз табууда кыйналып калбасын же топто ушул эле тамга менен башталган бир канча адам болушун эске алып, алфавиттин ар бир тамгасы үчүн эпитеттердин бир канча варианттарын ашыкча даярдап өзүн камсыздап алуусу керек.

Оюн аяктайт, тренер презентацияны көрсөтүүгө камынат.

«Алфавит менен танышуу жана чечмелеп окуу» презентациясы

Убактысы: 20 мүнөт.

Ресурстар: Power Point презентациясы.

«Алфавит менен таанышуу» презентациясы

АЛФАВИТ МЕНЕН ТААНЫШУУ		
Алфавит менен таанышуу тамгалардын аталышын таануу жана алардын графикалык сүрөтүн үйрөнүүдөн турат. 		
АЛФАВИТ ЖАНА ОКУЙ АЛУУ МЕНЕН ТААНЫШУУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ		
Алиппеге чейинки мезил • Окуучулар көп, тил, сөз, муун, тыбыш, тамга, басым, тууралуу билишет.	Алиппе мезили • Окуучулар алфавиттин тамгаларын, тыбыштын жана тамганын мамилелештигин, тамганын жана анын графикалык сүрөтүнүн айкындыгын өздөштүрүүнү үйрөнүшөт.	Алиппеден кийинки мезил • Окуучулар шар, туура жана көркөм окууну өркүндөтүшөт.
Топтоштуруу (синтез) • Тамгалар менен таанышуу • Тамга менен тыбыштын мамилелештиги • Тыбыштардан жана тамгалардан муун жана сөз куруу • Сөздү муундарга ажыратуу		
Талдоо (анализ) • Рифмалашкан сөздөрдү табуу жана түзүү • Эки же андан көп муундан турган сөздөрдү табуу • Мүчөлөрдү пайдалануу менен сөздөрдү куруу.		
[5] тыбыш, «бэ» тамгасы шаар, шаардык, шаар-га, шаар-дыктар, шаар-лар-дан		

АЛФАВИТ ЖАНА ОКУЙ АЛУУ МЕНЕН ТААНЫШУУ
СТРАТЕГИЯЛАРЫ

КОНТЕКСТУАЛИЗАЦИЯ

- Сөздүн таануу үчүн контексти пайдалануу.

KOEH

Сөздү жазуу

- Тамгаларды жазуу формасына которуу

КУМВРСКА

Сөздөрдү автоматтык түрдө таануу

- Сөздү тез жана автоиаттык түрдө аныктоо/таануу

Презентация бүткөндөн кийин, тренер катышуучулардын суроолоруна жооп берип, алфавитти кантип үйрөтүү жана чечмелеп окуу жөнүндөгү кийинки сессияга өтөт.

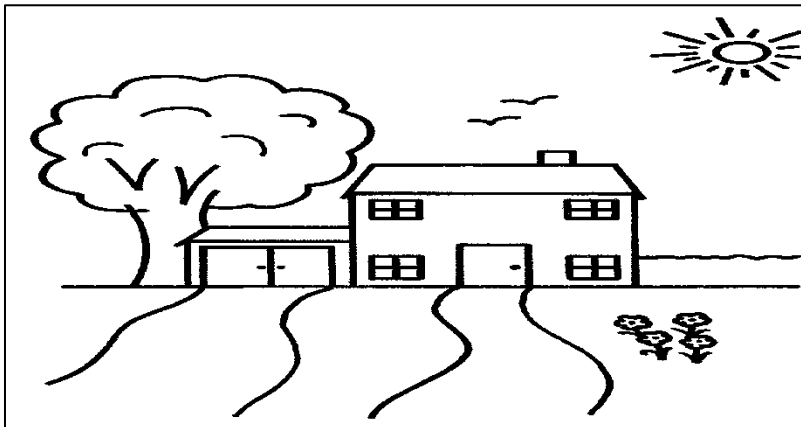
СЕССИЯ 3. АЛФАВИТТИ КАНТИП ҮЙРӨТҮҮ ЖАНА ЧЕЧМЕЛЕП ОКУУ. ОКУУЧУЛАРДЫН КАБЫЛ АЛУУСУНУН ТҮРЛӨРҮ

Сессияны өткөрүү убактысы – 30 мүнөт

«Кабыл алуунун үстөмдүк кылуучу түрү»

Тренер тренингдин катышуучуларына ар кандай ыкмада көрсөтүлгөн үч сөздүн тоptomун сунуштайт. Тренингдин катышуучулары ар кандай ыкмада көрсөтүлгөн үч сөздүн тоptomун эстеп калып, аларды төмөндөгү: көрдүм, уктум, сездим деген пунктар боюнча таблицага жазышы керек.

Биринчи ыкма. Тренер сүрөттү көрсөтүп, катышуучуларды сүрөттүн баардык майда-чүйдөсүн (бак, үй, күн, гүлдөрдүн саны жана терезелерди) эстеп калууну сурайт.

Экинчи ыкма. Тренер төмөндөгү: ЖАЗ, КҮН, ЧЫМЧЫКТАР, ЖАМГЫР, ГҮЛДӨР деген сөздөрдүн тоptomун окуйт.

Үчүнчү ыкма. Тренер ар бир катышуучуга мүшөктөгү беш нерсени кармап сезип көрүп, аларды атап берүүсүн сурайт. Мүшөктүн ичинде төмөндөгү нерселер: тырмак лагы, бут кийим кийүүчү кашык, окурмандын телефону, степлер жана жип түрүндүсү болот.

Сөз тоptomдору сунушталгандан кийин тренер катышуучуларга үч ыкма менен сөздөр катышуучулардын эсинде калуу максатында сөз тоptomдору төмөндөгү таблицага жазуу аркылуу калыбына келтирүүнү сурайт:

	Көрдүм	Уктум	Сездим
1			
2			
3			
4			
5			

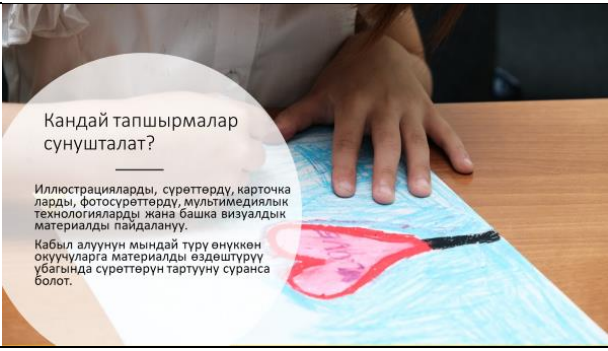
Тренер ар бир катышуучунун өзүнүн жообу бар экендигин алдын ала эскертип, катышуучуларды сезимдери жана тажрыйбалары менен бөлүшүп кетүүсүн сурайт. Тренердин суроолору:

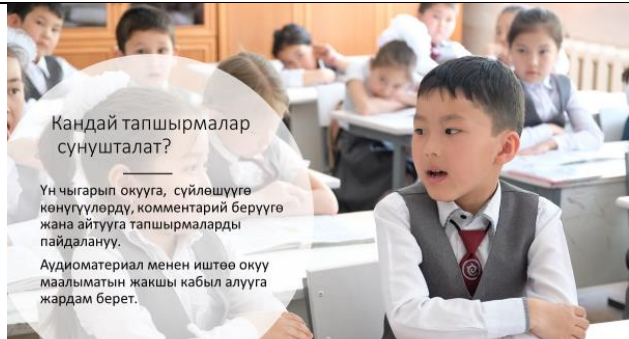
- Биринчи кезекте сиз кайсы тилкени толтуруп баштадыңыз, андан кийин кайсынысын жана эң акырында кайсы тилкени толтурдуңуз?
- Баардык сөздөр калыбына келтирилдиби? Кайсы тилкеде сөздөр толук жазылган эмес?
- Бул көнүгүүнү аткарып жатканда сизде кандай сезимдер болуп жатты?

Мындан ары тренер катышуучуларга төмөндөгүнү билдирет:

«Азыр биз өзүбүз ар бир кишинин өзүнүн үстөмдүк кылуучу кабыл алуу түрү бар экендигине ынана алдык. Ал ар бир кишиде ар кандай, себеби ар бир окуучу кайталангыс жана анын мүмкүнчүлүктөрү ар башка ошондой эле ал кабыл алуучу маалыматты ар кандай иштеп чыгып, өз алдынча кабыл алат. Китеп окууга натыйжалуу үйрөтүү бул окуучу тарабынан маалымат кабыл алуунун визуалдуу, вербалдуу, логикалык (критикалык ой-жүгүртүү), кинестикалык (кыймыл-аракет, булчуңдардын иштеши, сезимталдык) жана башка түрлөрүнө багытталган ыкмаларды колдонууну билдирет. Сабакта мугалим окуучуларга маалыматты кабыл алуунун баардык: көрүү, угуу, аналитикалык жана кинестикалык каналдарды колдонуу аркылуу бере алат. Ушундай жол аркылуу ар бир окуучуда маалымат алып, аны өздөштүрүү мүмкүнчүлүгү бар болот. Эгер мугалим, окуучу кайсы категорияга таандык экенин билсе, анда ага ал менен мамиле курууга, тапшырма жана көнүгүү тандоого, китеп окууга керектүү көндүмдөрдү өрчүтүүнүн деңгээлин баалоого жеңилирээк болот».

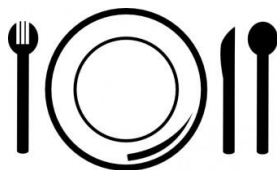
Мындан ары тренер «Окуучулар тарабынан маалымат кабыл алуунун түрлөрү» презентациясын көрсөтөт.

 КАБЫЛ АЛУУНУН ТҮРЛӨРҮ 2 - модуль. Алфавит менен таанышуу	«КАБЫЛ АЛУУНУН ТҮРЛӨРҮ» деген эмне? - Ар бир бала уникалдуу, ар түрдүү жөндөмдүүлүктөргө ээ жана ар кандай: угуу, көрүү, сезүү ж.б. каналдарын (сезимдердин органдары) пайдалануу менен, алган маалыматты өз алдынча кабыл алып, иштеп чыгат. - Окуганга натыйжалуу үйрөтүү окуучулардын маалыматты визуалдык, вербалдык, логикалык, кинестетикалык жана башка кабыл алуунун түрлөрүнө багытталган ыкмаларды колдонууну сунуштайт.
КАБЫЛ АЛУУНУН КАНДАЙ ТҮРЛӨРҮ БАР? Маалыматты кабыл алуу түрлөрү Көрүү аркылуу кабыл алуу Кыймыл аркылуу кабыл алуу Угуу аркылуу кабыл алуу Сөз аркылуу кабыл алуу	КӨРҮҮ (ВИЗУАЛДЫК) АРКЫЛУУ КАБЫЛ АЛУУ Окуучуда көрүү аркылуу кабыл алуусу үстөмдүк кылат, ал сүрөтү жакшы тартылган материалды тезирээк кабыл алат, байкоо жүргүзүү жолу аркылуу көндүмдөрүн жеңил калыптандырат. Топтогу иштерге караганда жекече тапшырмалардын жыйынтыктары жакшыраак.
Кандай тапшырмалар сунушталат? Иллюстрацияларды, сүрөттөрдү, карточкаларды, фотосүрөттөрдү, мультимедиялык технологияларды жана башка визуалдык материалды пайдалануу. Кабыл алуунун мындай түрү өнүккөн окуучуларга материалды өздөштүрүү убагында сүрөттөрүн тартууну суранса болот. 	УГУУ (ВЕРБАЛДЫК) АРКЫЛУУ КАБЫЛ АЛУУ - Окуучу маалыматты угуу аркылуу жакшы кабыл алат, сөз материалдарын жакшы эстеп калат. - Ал эмне жасап жатканына комментарий берүү натыйжалуу көндүмдөргө ээ болууга түрткү болот.

 Кандай тапшырмалар сунушталат? Үн чыгарып окууга, сүйлөшүүгө көнүгүүлөрдү, комментарий берүүгө жана айтууга тапшырмаларды пайдалануу. Аудиоматериал менен иштөө окуу маалыматын жакшы кабыл алууга жардам берет.	 КЫЙМЫЛ (КИНЕСТЕТИКА) АРКЫЛУУ КАБЫЛ АЛУУ Маалыматтын көпчүлүк бөлүгүн сезим аркылуу (жыт билүү, сезүү) жана кыймылдын жардамы менен кабыл алган окуучулар. Кабыл алуусу үшүндөй болгон окуучу эмоция аркылуу маалыматты кармап көрүшү, сезиши, өткөрүшү керек. Мындай окуучулар үчүн кармоо, кыймыл, сезимдер маанилүү, ал маалыматты ишмердүүлүк процессинде жакшыраак эстеп калат.
 Кандай тапшырмалар сунушталат? Тапшырмалар кыймылды, оюндарды, денелик көнүгүүлөрдү, бий жана музыканы, колдор менен иштөөнү, кагаздар, пластинден жана башка материалдардан бир нерселерди жасоону, аракеттердин театризациясын камтышы керек. Жаңы билимдерди сезимдер, образдуу ой жүгүртүү, чыгармачылык менен байланыштыруу зарыл.	 ЛОГИКА (ДИСКРЕТТЕР) АРКЫЛУУ КАБЫЛ АЛУУ Маалыматты негизинен логикалык аңдап -түшүнүү аркылуу, сандардын, белгилердин, логикалык жүйөлөрдүн жардамы менен кабыл алат. Психологдор маалыматты кабыл алуунун үшүл тибин мүнөздөө менен <i>математикалык, сынчыл ой жүгүрткөн, логик, баалоочу</i> терминдерин мисал келтиришет.
 Кандай тапшырмалар сунушталат? Окуучулар үчүн логикалык түшүндүрмө жана далилдик негиз абдан маанилүү. Окуу көндүмдөрүнүн өнүгүүсү үчүн төмөнкү көнүгүүлөр пайдалуу жана натыйжалуу: эксперименттер, пазлдар, баш катырмалар, изилдөөлөр, баалоо, графика.	

«Окуучулар тарабынан маалымат кабыл алуунун түрлөрү» презентациясы

Түштөнүү – 40 мүнөт

СЕССИЯ 4. АЛФАВИТТИ ҮЙРӨТҮҮНҮН ЧЫГАРМАЧЫЛЫК ЫКМАСЫ.

Сессияны өткөрүү убактысы: 1 саат

«Сейилдеген алфавит» жатыкма-көнүгүүсү.

Убактысы – 5 мүнөт

Ресурстар: алфавиттин тамгалары жазылган карточкалар

А Б Е К М О Р Г Н Т У

Максаты: окуучулардын көңүлүн буруу, үйрөтүүчү кырдаал түзүү.

Тренер катышуучуларды 1, 2, 3 деп санап, үч топко бөлөт. Андан соң катышуучуларга алфавиттин тамгалары тартылган карточкаларды – ар бир командага тамгалардын бирдей топтому (жогоруда мисалда көрсөтүлгөндөй 11 тамга берилет) таратып берилет. Эгер тамгалар топтогу катышуучуларга караганда көп болсо, анда бир катышуучу тамга тартылган эки карточка ала алат. Тренер берген суроолорго жооп берүү үчүн сөздөрдү жазууга тамгалар жетишээрлик деңгээлде болушу керек. Андан соң тренер суроо берет, ага бир сөз менен жооп берсе болот. Ар бир команда тегерек болуп чогулуп, жоопту аныктап, андан соң суроонун жообун түзгөн тамгалары бар

команданын мүчөлөрүн алдыга чыгарат. Тамгалары бар катышуучулар туура катарда туруусу керек. Туура жоопту берген биринчи команда, бир упай алат.

Тамгалар менен жооп берүү үчүн болгон суроолор:

Суроо	Жооп
Абдан көп суу, океандан кичине, дарыядан чоң.	ДЕҢИЗ
Сыртка чыгууга тешиги бар, жаныбар тарабынан үй катары колдонулуучу жер астында казылган чуңкур, түлкүнүкү, кашкулактыкы ж.б. болот.	ИЙИН
Жаныбарлардын башында кездешүүчү жуп-жубу менен же жалгыз болуп өскөн өсүндү. Алар катуу болуп, баш жагы учтуу келет.	МҮЙҮЗ
Адамдын астынкы аягынын бири.	БУТ
Жердин үстүнөн көтөрүлүп турган бийиктик, адатта анын жогору жагы ичкерип кетет.	ТОО
Мультфильмдеги каарман, Чебурашканын досу.	ГЕНА
Кандайдыр бир кыймыл-аракетке карата катуу тыюу, тыюу салынган тема.	ТАБУ
Оң жана сол бар, анын бирөө менен биз жазабыз, кышында ага кол кап кийебиз.	КОЛ

Көнүгүү бүткөн соң, тренер катышуучуларга ыраазычылык билдирип, алфавитке жана чечмелеп окууга үйрөтүү процессинде чыгармачылык ыкманы колдонуу боюнча сессияга өтөт.

Бул сессияда деле тренингдин башында түзүлгөн ошол эле үч топ иштейт. Ар бир топко 20 мүнөттүн ичинде «Алфавит менен таанышуу» модулунун 4.3 «Китеп окууга үйрөтүүдө чыгармачылык ыкмасы»

бөлүмүн окуп чыгуу жана алынган маалыматтын негизинде кабыл алуунун: аудиалык, виузалдык, дискреттик жана кинестикалык төрт түрүнө багытталган алфавит менен таанышуу боюнча төрт үйрөтүүчү көнүгүү даярдоо тапшырмасы берилет.

Чакан топтордо иштеп бүткөндөн кийин, топторго иштелип чыккан ыкмаларды, ресурстарды же көнүгүүлөрдү көрсөтөт. Жалпы топтордо окуучуларды алфавит менен тааныштыруу жана чечмелеп окууга үйрөтүү процессинде колдонулуучу чыгармачылык ыкманын жардамы менен ар кандай ыкмалардын, усулдардын жана ресурстардын колдонуу мүмкүнчүлүгү талкууланат.

СЕССИЯ 5. АЛФАВИТ МЕНЕН ТАНЫШУУ ЖАНА ЧЕЧМЕЛЕП ОКУУ БОЮНЧА ПРАКТИКАЛЫК КӨНҮГҮҮЛӨРДҮ ТОП-ТОП БОЛУП ИШТӨӨ.

Убактысы: 1 саат 30 мүнөт.

Максаты: практикалык колдонуу/тажрыйба аркылуу материалды өздөштүрүү.

Ресурстар: «Келгиле окуйбуз» колдонмосу, түстүү кагаз, кайчы, клей, алфавиттин тамгалары тартылган карточкалар, флипчарттар, маркерлер, скотч жана ак барак.

Кадам сайын көрсөтүү инструкциясы:

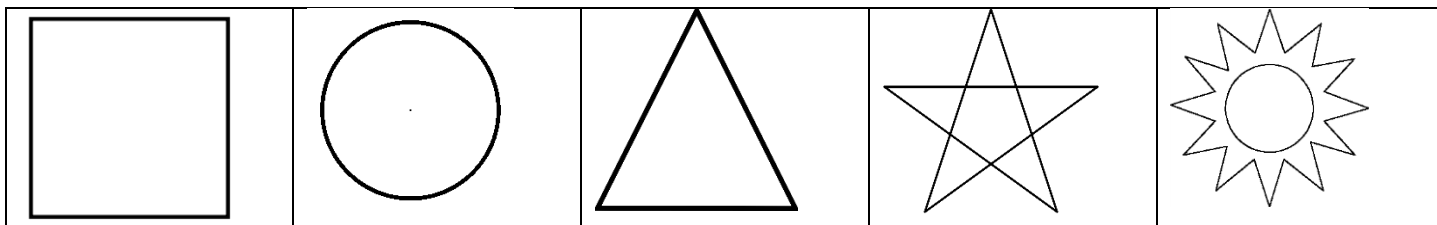
Тренер катышуучуларды төмөндөгү оюндун жардамы менен топторго бөлөт.

«Менин фигурам» оюну

Убактысы: 5 мүнөт.

Максаты: катышуучуларды топторго бөлүү.

Сессия башталганга чейин тренер катышуучуларга төмөндөгү фигуралар тартылган (жөн эле маркер менен тартып койсо болот) стикерлерди таратып берет: төрт бурчтук, тегерек, үч бурчтук, жылдызча, жана күн. Андан соң бирдей фигуралары бар катышуучулар чакан топторго бөлүнөт.

Чакан топторго иштөө

Убактысы: 15 мүнөт.

Андан кийин катышуучулар түзүлгөн чакан топторго биригишет, тренер катышуучуларды төмөндөгү тапшырманын үстүндө иштөөсүн сурайт: топторго көнүгүүлөрдү көңүл коюп окуп, талкуулап, аларды түшүнүп, андан соң 1-3 көнүгүү (көнүгүүлөрдүн саны алардын татаалдыгына жана ресурстарына жараша болот) тандап алып, көнүгүүлөрдүн аткаруу тартибин баардык топко көргөзүп беришет.

- Биринчи топ: «Даамдуу, даамдуу суп жасайбыз», «Жашынган тамга», «Тамганы тап», «Гезит», «Тамганы таап, боё» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Экинчи топ: «Сыйкырдуу тамга», «Буюмдун аты кайсы тамга менен башталат», «Сөздө канча тамга бар», «Тоолор», «Муун таблицасы» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Үчүнчү топ: «Татаал муун», «Сүрөттү муун менен байланыштыр», «Сүрөткө сөз танда», «Сөз жыйна», «Муундан сөз түзгүлө» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Төртүнчү топ: «Тилкеден сөз, муун же тамганы тап», «Сөздө канча муун бар?», «Жылдыз», «Кубик», «Сөздөрдүн детективтери» колдонмосундагы көнүгүүлөр.
- Бешинчи топ: «Сөздөрдүн дубалы», «Менин атым», «Сөздү тапкыла», «Чаташкан сөздөр», «Жашынган сөз» колдонмосундагы көнүгүүлөр.

Чакан топторго иштөөнү презентациялоо.

Ар бир топко 5 мүнөттөн убакыт берилет, жалпы убакыт 25-20 мүнөт.

Бул сессияны аяктап жатып, тренер катышуучулар менен бирге алфавит менен таанышуу жана чечмелеп окуу боюнча ар кандай көнүгүүлөрдү колдонуунун жыйынтыгын чыгарат.

Кофе-брейк – 15 мүнөт

СЕССИЯ 6 АЛФАВИТТИ БИЛҮҮСҮН БААЛОО

Убактысы: 30 мүнөт

Ресурстар: тыбыштык кабыл алуу боюнча көндүмдөрдү баалоо баракчасы, тренерлер үчүн «Келгиле окуйбуз» колдонмосу.

Максаты: тренингдин катышуучуларына тыбыштык кабыл алуу көндүмдөрүнө баалоо жүргүзүүнү үйрөтүү.

Кадам сайын көрсөтүү инструкциясы 1.Тиркемеде көрсөтүлгөн.

СЕССИЯ 7. Уюштуруучу суроолор (сабакка байкоо жүргүзүү).

Убактысы: 1 саат

СУРООЛОР ЖАНА ЖООПТОР

Убактысы: 30 мүнөт

Ресурстар: жок

Максаты: өткөн материал боюнча кайтарым байланыш түзүү

Талкуу үчүн суроолор:

- Бүгүн силер үчүн эмне маанилүү болду?
- Кандай суроолор айтылбай калды?
- Кандай каалоолор жана сунуштар бар?

«Сүйлөмдү аяктаңыз» жыйынтыктоочу көнүгүүсү

Тренер флипчартка же тактага сүйлөмдүн башталышын жазат жана ар бир катышуучуга кайрылып, сүйлөмдү аяктоосун сурайт.

- «Бүгүнкү күндүн эң жакшысы ... болду »
- «Бүгүн мен үчүн жаңы идея болду»
- «Мен болооруна ишенем»

Тренер бүгүнкү тренингге активдүү катышкандыктары үчүн катышуучуларга ыраазычылык билдирет.

